

BRASILIANISKE BILLEDRYTMER

The Rhythms of Brazilian Art - Ritmos de Arte Brasileiro

Sædvanligvis forbinder man ikke Brasilien med billedkunst. Den almindelige opfattelse er fortrinsvis af eksotisk karakter, som et land, hvor solen skinner uafladeligt; hvor brasilianerne til trods for sociale problemer er lykkelige mennesker. Hvor der spilles guddommeligt fodbold, afholdes imponerende og forrygende karneval, danses og synges samba og bossa nova, medens velformede, nøddebrune og smukke piger promenerer på de brede, hvide sandstrande. Alt imens junglens helte kæmper sig vej frem i regnskovens jungle til Amazonflodens vældige vandmasser...

Klicheerne er velkendte, men i de senere år er de til stadighed blevet revideret af de barske realiteter, som er blevet formidlet af radio og TV. Herhjemme blev der vist facts om Brasilien med den store emneudstilling, »Brasil 86«, som blev arrangeret af Nationalmuseet. For den, som holder af og interesserer sig for billedkunst, savnes imidlertid denne indfaldsvinkel, som der til gengæld med nærværende udstilling rådes bod på.

I det 19. og 20. århundrede har billedkunsten - bortset fra det folkloristiske og primitive/naive udtryk - været under påvirkning af de strømninger, som er observeret og studeret først og fremmest i Europa, sidenhen tillige i USA, men som også er importeret i og med af de mange nationaliteter, som findes i Brasilien, f.eks. fra Afrika og Asien. I de senere år er der, i lighed med andre steder i verden, opstået et behov for en mere selvstændig identifikation, en tendens, som senest kom til udtryk i de brasilianske bidrag til Biennalen i São Paulo og Venedig. Den udstilling, der vises her i Danmark som den første samlede præsentation af moderne brasiliansk billedkunst, er således sammensat af forskellige udtryk, som bevæger sig i lag med forskellige påvirkninger og stilarter.

Vil farverne, formerne, fortællingerne, materialerne, motiverne, holdningen, kompositionerne, sige os noget særligt? Eller vil vi afvise disse værker på grund af deres fremmedartethed? Vil vi være for forudindtaget og for bundet af vor egen tradition? Vil vi blot konstatere overensstemmelse med velkendte strømninger? Eller vil vi lade os overbevise af og opleve disse værker, som er skabt af kunstnere på den anden side af planeten med hvad deraf følger af geografisk placering, etnografisk oprindelse, etc. Vil der være et særligt sydamerikansk lys, som der findes et særligt nordisk lys?

Spørgsmålene er utallige og forhåbentligt vil besvarelsene kunne komme, når vi ser værkerne. Det har været kunstkritikerens, Jacob Klintowitz, nærmest umulige opgave at sætte os i stand til det. Til trods for Brasiliens umådelige størrelse, dets mangfoldige befolkning, dets enorme modsætninger og vanskeligheden i almindelighed ved at definere og overskue kunst, har Klintowitz taget denne

udfordring op, som kunstsamlere, Jens Olesen, har stillet ham. En særlig tak til begge for dette enestående initiativ og deres store indsats hermed.

Med ønsket om, at denne udstilling vil skærpe interessen for dette lands kunst og være til inspiration for andre kunstnere, håber jeg, at man bliver fanget af de brasilianske billedrytmer.

Gunnar Bay, formand, KIKU

As a rule one does not connect Brazil with pictorial art. The general view is of an exotic country upon which the sun shines continually, and whose inhabitants are - despite social problems - happy and content. A country where superb football is played, impressive and ecstatic carnivals are held, the samba and bossa nova are sung and danced, and shapely, nutbrown and beautiful girls promenade along broad, white sandy beaches, while in the hinterland the heroes of the jungle fight their way through the rain forests to the Amazon's tremendous water masses...

The cliches are wellknown, but in recent years they have been gradually revised under the influence of the hard realities brought to us by radio and TV. Here in Denmark facts about Brazil were presented at the comprehensive exhibition HBrazi186K arranged by the National Museum. For those who are fond of and interested in the visual arts, however, this angle of approach has been lacking, a deficiency for which the present exhibition seems to make amends.

In the 19th and 20th centuries Brazilian art - with the exception of folkloric and primitivenaive representation - has been under the influence of trends observed and studied first and foremost in Europa, later also in the USA, but which have also been imported by and together with the many nationalities to be found in Brazil, from such parts as Africa and Asia. In latter years, as in other parts of the world, a need has arisen for more independent identity, a tendency most recently expressed in the Brazilian contribution to the Biennals in São Paulo and Venice.

The exhibition shown here in Denmark is the first collected presentation of modern Brazilian art and is therefore composed of various forms of expression reflecting a variety of styles and influences.

Will the colours, forms, narratives, materials, motifs, attitudes and compositions say something special to us? Or will we reject these works because they are so alien? Will we be too prejudiced and too bound by our own tradition?

BRASILIANISKE BILLEDTRYK
THE RHYTHMS OF BRAZILIAN ART

Will we be content just to note parallels to familiar tendencies? Or will we allow ourselves to be convinced, to experience these works created by artists on the other side of our planet with all that follows from this fact with regard to geographical placing, ethnic origin and so on?

Will there be a special South American light, just as there is a special Nordic light?

There are innumerable questions, and hopefully the answers will come when we see the works. I has been art critic Jacob Klinton-witz's almost impossible task to make this happen for us. Despite the vast size of the country, its variegated population, the enormous contrasts and the general difficulty of defining and describing art, Klinton-witz has accepted the challenge presented to him by art collector Jens Olesen. To both our particular thanks are due for his unique initiative and for all the efforts they have devoted to it. In the wish that this exhibition will increase interest in the art of that country and provide inspiration for other artists I hope that you will succeed in getting the rhythms of Brazilian art.

Gunnar Bay, chairman, KIKU

DANSKE FACETTER •
FACETAS DINAMARQUESAS • 1987

E um grande prazer para a Comissão Organizadora ver seus esforços frutificarem em obras da envergadura desta exposição, realizada tão longe da Dinamarca. Muito se meditou e ponderou para compor adequadamente a exposição, mas a diretora principal foi mostrar um segmento rico e variado da moderna arte pictórica dinamarquesa, como que visto por olhos dinamarqueses através de olhos brasileiros. Desta forma, acreditamos ter conseguido apresentar uma série de obras que revelem, além do parentesco internacional, também a característica nacional peculiar.

A exposição não tende a ser imparcial, exaustiva, suficiente; procura, isto sim, proporcionar um ângulo visual das expressões artísticas que se fizeram sentir na Dinamarca de modo tão versátil, exuberante e imperioso. Desta maneira, espera-se que o público brasileiro tenha uma impressão vivida, uma experiência sensorial, dos esforços da arte pictórica dinamarquesa, a qual, com um que de algo diferente, segue no entanto a tendência internacional. Sem a contribuição apreciável de várias pessoas em São Paulo não teria sido possível realizar esta exposição. Em nome da Comissão, desejo agradecer os esforços incansáveis e dinâmicos do consul-

geral,).B.Kullmann, e do diretor Jens Olesen. Ao mesmo tempo estendo os agradecimentos mais efusivos a vários patrocinadores na Dinamarca e no Brasil, que possibilitaram a realização desse empreendimento, graças ao seu generoso apoio financeiro. Foi-nos, outrossim, motivo de muita satisfação que Sua Alteza Real, o Príncipe Henrique da Dinamarca, e o ministro da Cultura da Dinamarca, S.Exa. H.P. Clausen, prontificaram-se a escrever suas colaborações para o presente catálogo, elevando assim sobre o nível de apresentação do projeto. Desejo também dirigir os agradecimentos calorosos da Comissão aos artistas participantes e aqueles que emprestaram suas obras, pondo-as ao dispor da Comissão com benevolência e grande compreensão. Manifesto ainda a mais profunda gratidão ao historiador de arte Peter Michael Hornung, que elaborou a maior parte do presente catálogo. Finalmente, cabe-me agradecer, em nome da Comissão, ao Masp e seu diretor, prof. Pietro Maria Bardi, que gentilmente assentiram em colocar esse extraordinário museu moderno à disposição das "Facetas Dinamarquesas".

Gunnar Bay, Presidente da Comissão

Jeg og Brasilien...

Min introduktion til Brasilien skete med mit arbejde i KIKU - det var da grafiker og kunsthistoriker Jørgen Rømer var formand. Han foreslog at Svend Wiig Hansen skulle deltage i Bienal de São Paulo 1983, hvilket blev vedtaget med stor interesse. KIKU betalte transportomkostningerne for værkerne t/r og for hans rejse, som han lavede i forbindelse med en rundrejse i Sydamerika sammen med sin søn. Han, Svend Wiig, rejste af sted uden de store falbelader. Han tog derud på eget initiativ så at sige, han skulle alligevel på en tur rundt i Sydamerika sammen med sin søn, og KIKU betalte blot de nødvendige omkostninger. Efterfølgende dækkede vi så et mindre honorar til sønnen, som havde fungeret som assistent/oversætter/hjælper/kommissær og alt så noget. Og det var jo ganske rimeligt set ud fra, at det jo var beskedne midler, det drejede sig om. I det hele taget var KIKU's budget yderst lille. I og for sig skulle vi kun have med Danmarks Hus i Paris og Venedig at gøre og så noget til kunsternes egne initiativer. Hovedreglen var, at der kun kunne gives til støtte til non-kommercielle udstillinger og så selvfølgelig efter en kvalitativ vurdering. Imidlertid udvidedes initiativerne og dermed også behovet for yderligere tilskud. Det var Kulturministeriet ikke meget interesseret i, da de havde deres aktiviteter og disse ville vel formindskes såfremt KIKU skulle have mere. Og så ønskede de vel generelt ikke at udvide aktiviteten og dermed kunsternes indflydelse. Om det var tilfældet eller ej vides med bestemt ikke. Hvis der havde været interesse havde der vel også været vilje. Og da der ikke kom noget ud af det må det antages, at der ikke var vilje til stede. Sidenhen skulle der ske markante ændringer. Men så reduceredes kunstnerindflydelsen også betragteligt.

Grunden til, at der blev genoptaget deltagelse i São Paulo-biennalen skyldes dels at Danmark tidligere havde deltaget dels - og ikke mindst - at demokratiet var på vej tilbage efter mange års militærstyre eller diktatur. Det ville vi gerne være med til og det kunne vi gennem deltagelse i denne internationale udstilling. Wiig Hansen deltog og deltog med stor succes. Han kom hjem med positive tilbagemeldinger, store armbevægelser og mange lovord. Det indebar, at vi naturligvis var indstillet på en fortsættelse af deltagelsen til den næste udstilling, der ville finde sted i 1985. Til at deltage valgtes billedkunstneren Ole Sparring og for at være bedre forberedt besluttedes, at jeg som formand for KIKU skulle deltage i rejsen dertil, og fungere som ansvarlig for deltagelsen på Danmarks vegne. Samtidig

ville vi så få syn for sagen om, det virkelig var noget, som det var værd at satse på i fremtiden. Pga. det tidligere lukkede samfund i Brasilien skulle der opstå mange bureaukratiske forhold, bl.a. med ind- og udførsel af værkerne, mv. Indtil da havde det været et lukket land og besværlighederne med den delvise åbning for omverdenen måtte tilsyneladende gå sin meget langsomme og besværlige vej. Valget af kunstneren Ole Sparring var begrundet i det forhold, at der med dette valg skulle der satses på noget andet end de sædvanlige stars. Det var hensigten ikke bare at bruge de sædvanlige oplagte internationale kort, men at der skulle findes nye talenter, som med deres unike danske tone og alligevel i et påtrængende og uafvendeligt billedudtryk kunne være interessante at præsentere for et udenlandsk publikum. Lidt i modsætning til valget af kunstnere til Biennalen i Venedig. KIKU havde i og for sig kun få tilbagevendende udstillingsarrangementer: Nummer 1: Venedig, nummer 2: Danmarks-salen i Danmarks Hus i Paris. Så var der indkommende indbydelser til biennaler/triennaler fra forskellige dele af verden, herunder biennalen i Brasilien. Venedig var den ypperste præsentationsmulighed for dansk kunst og danske kunstnere, og den traditionelle holdning til udpegning af deltager(e) måtte nødvendigvis blive en meget markant kunstnerisk personlighed, som i de fleste tilfælde måtte have en stor og betydningsfuld produktion bag sig.

ECKHOUT - PARAFRASER

På Nationalmuseets konservatorafdeling i Brede: Besøg for opnå kontakt med Nationalmuseets ledelse om at låne Eckhouts værker til en storslået udstilling i Brasilien.

Fascination og inspiration

Om en rejse til Brasilien

Siden mit møde med Brasilien – første gang i 1985 – har mit liv ændret sig gradvist og i det sidste års tid ret så betydeligt. Fascinationen af Brasilien er, på godt og ondt, stærk. Landets enorme udstrækning (dobbel så stort som Europa), dets betagende natur, den udadvendte menneskeholdning, kunstens varme glæde samt musikens særegne rytmik og melodik. Modsætningernes land med de store sociale forskelle, økonomisk megainflation, kemisk forurening, menneskelig udnyttelse og tragedie, mord og kriminalitet. Og alligevel sang på læben, sambaen i kroppen, solen i zenith. Fascinationen er til tider en krakelering nær.

For en europæer/dansker er det svært at abstrahere fra de negative sider af dette samfund. For brasilianeren er det en nødvendighed, måske en livsstil. I hvert fald varmt og overraskende.

I 1988 fik jeg en konkret anledning til at beskæftige mig nærmere med den kunstneriske og historiske fortid i Brasilien - set i relation til Danmark. I 1600-tallet havde Holland okkuperet den nordøstlige del af landet, området omkring Recife. Og i deres bestræbelser for at registrere de fremmede omgivelser lod de et par hollandske kunstnere få til opgave at skildre menneskene, landskabet, vegetationen og dyrene i en række realistiske malerier. Den hollandske maler Albert Eckhout (1601-1665) udførte omkring 1640 de 24 malerier, som i dag er i det danske Nationalmuseums eje. De blev foræret til den danske konge, Frederik d. III, af den hollandske guvernør prins Nassau, i et forsøg på at opnå en dansk goodwill. Bl.a. fik han den danske elefantorden. Og vi fik et stykke af Brasilien placeret i Danmark.

Igennem årene har det været et stort ønske fra brasiliansk side at få udstillet disse værker i Brasilien og da den skandinaviske klub, Nordlyset, i São Paulo, i 1991 fylder 100 år, er det lykkedes at skabe en realistisk mulighed for at dette ønske kan blive opfyldt. Det er naturligvis en stor glæde for mig som maler og koordinator at være med i gennemførelsen af denne udstilling, som bidrager til en tættere sammenhæng og en større forståelse mellem vore to lande.

Fascinationen af Eckhouts malerier og deres motiver fra datidens Brasilien gav mig inspiration til at lave en række parafraiser herovre. Desuden opstod der naturligvis en nysgerrighed for at kunne tage direkte til „stedet“, hvor disse malere har fundet deres motiver. Således skabte jeg mit eget PROJEKT ECKHOUT, hvorigennem jeg kunne gennemføre rejsen samt få inspiration af min fascination. Mine billeder kunne få en aktualitet, blive farvet af nutiden – ud over det, jeg vil kalde den direkte spontan-koloristiske fascination. I lighed med en improvisation over en af brasilianeren Tom Jobim's bossa nova'er. Eller måske farverne blot ville blive stærkere, renere, anderledes. Resultaterne af disse rejser: Den mentale til 1600-tallets og den fysiske til 1990-ernes nordøstlige Brasilien, er det, som kan ses i de værker, som jeg viser på PRO's udstilling på Charlottenborg.

Epilog

Olinda hedder en af byerne ved Recife. Og den fik sit navn fra det udtryk, som en af disse pionerer udbrød, da han så dette naturskønne område: „O linda!“ (hvor smukt!). Jeg ønsker ikke at skildre det smukke, men lader mig gerne fascinere og inspirere heraf, idet jeg samtidig erkender betydningen af det overfladiske i skønheden alene. Måske vil det lykkes at skabe et godt billede – til trods herfor.

Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at takke den brasilianske ambassade i Danmark for opmuntring og støtte samt min kone Eliana for en utrættelig hjælp og opbakning til mit Eckhout projekt. O linda!

Gunnar Bay

GUNNAR BAY

Illustration af Brasilien fra 1600-tallet
Illustration af Brasilien fra 1990-tallet

Collager og collageagtige malerier fra Brasilien

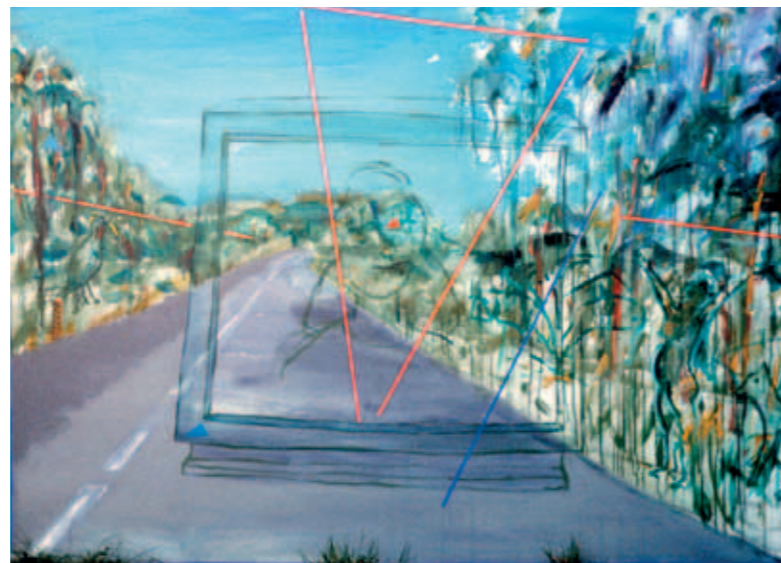

Gunnar Bay: Hva' nu?

Landskabsinspirationer fra Brasilien, 1991

Gunnar Bay: Hva' nu?

In vino veritas - vinho tinto - maleri med rødvin fra Natal, Brasil

